

גאבור אקאלו שהגפסו קליון זה כפרש ויש - חנוכה

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, המהלך או נוסע לביתו בימי החנוכה באופן שלא יגיע לביתו בזמן ההדלקה, כאשר עדיין יש לפניו זמן הליכה או נסיעה יותר מחצי שעה, אם מותר לו באותה שעה לאכול אכילה יותר מכביצה, כיון שבלאו הכי כעת הרי אינו יכול להדליק מחמת המרחק, ושלאורה גם אין חשש כי ישתהה באכילתו ויבטל מהדלקה, שכן כל מהלכו הוא להגיע לביתו בכדי להדליק נר חנוכה.

יסוד איסור אכילה קודם קיום מצוה

א] איתא בברכות ד' ב': "כדנתיא, חכמים עשו סייג לדבריהם, כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר, אלך לביתי ואוכל קימעה ואשתה קימעה ואישן קימעה, ואחר כך אקרא קריאת שמע ואתפלל, וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה. אבל אדם בא מן השדה בערב, שונט לבית הננסות, אם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל, ואוכל פתו ומברך..."

וכתב רבינו יונה בריש מסכתין (א' א' מדהרי"ף ד"ה וחכמים): "...ומיהו בין חכמים בין רבן גמליאל כולהו מדוד דלכתחלה צריך לקרותה מיד בצאת החוכבים, תדע דהא אמרינן לקמן, כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב וכו', ורוצה לומר שאפילו כשיבא מן השדה קודם זמנה, אין לו לומר כיון שלא הגיע עדיין עונת זמן קריאת שמע אוכל ואשתה תחלה, אלא יש לו לקרות תחלה או לשנות עד יציאת החוכבים ויקרא קריאת שמע ויתפלל ואח"כ יאכל..."

והביא הבית יוסף את דברי רבינו יונה הללו, וכתב עליהם (אור"ח סי' רל"ה ד"ה ומכלל): "ומכלל דבריו אתה למד, לקודם זמנה נמי אסור להתחיל לאכול. מיהו משמע דהיינו דוקא כחצי שעה קודם... וכן כתב הרשב"א... ואף על גב דלא משמע הכי מדברי התוספות שכתבתי בסמוך, יש ליהרהר בדבר כדברי ה"ר יונה והרשב"א ז"ל". ועל פי זה כתב בשולחן ערוך (שם סי' ט"ב): "אסור להתחיל לאכול חצי שעה סמוך לזמן ק"ש של ערבית". ומכאן למדו לשאר מצוות, כי אין להתחיל לאכול סמוך לזמנם חצי שעה.

בטעם איסור אכילה קודם קיום מצוה

ב] ויש לחקור ומה איסור האכילה קודם קיום המצוה, הוא משום היסוד דעת, או כדי שלא יפסיד את זמן המצוה מתחילתה, או מחשש שמא יפסיד לגמרי את מצותו. ונפק"מ פשוטה, באופן שמעמיד "שומר" שיזכיר לו, האם לכתחילה מותר לו לאכול קודם קיום המצוה. אם האיסור הוא מחמת שלא יסיח דעתו מהמצוה, מה יועיל השומר. אך עם האיסור מחשש שיפסיד את המצוה, לכך יועיל שומר שיעמוד על משמרתו להזכיר לו לקיים את המצוה ולא להפסידה.

אם נצדד דמועיל "שומר", לכאורה בנידו"ד, יש מקום רב לומר, דכיון שהוא בדרך לביתו לקיים המצוה, מבחינה מסוימת הוא כמו שומר, דעצם הדבר שיודע כי כל מהלכו הוא לקיים המצוה, ובמיוחד אם בני ביתו ממתניין לו שיבוא לקיים מצוות ההדלקה, שוב אין חשש שישכח ולא יקיים המצוה.

ג] ובעצם דין איסור אכילה קודם קיום המצוה, יש להעיר, כי אין זה חפצא של איסור אכילה, אלא שחיוב קיום המצוה מונעו מלישב לאכול, ואינו דומה לאיסור אכילה בשבת קודם קידוש, דשם חמיר טפי דמלבד מה שאסור אפילו טעימה בעלמא, לא יועיל להעמיד שומר שיזכירהו לקדש לאחר מכן, דהתם אינו רק משום שמא ישכח לקדש, אלא שהשבת אוסרת כל טעימה לפני קידוש ואף מחייב לקבוע סודותו על הקידוש, מדן 'קידוש במקום סעודה'.

העמדת 'שומר' שיזכיר לו לקיים המצוה

ד] והנה כתב במשנ"ב (סי' רל"ה סק"יח): "ואחרונים מסכימים לפסק השו"ע, דכל דליכא אלא חצי שעה אסור להתחיל לאכול, ואם ביקש מאחד שיזכירו להתפלל ליכא איסור להתחיל לאכול" אפילו כשכבר הגיע זמן ק"ש" (וע"ע במשנ"ב סי' תל"א סק"ו וסק"ז, ובביה"ל שם). וצ"ע במשנ"ב סי' תרצ"ב סקט"ז.

והנה מה שכתב המשנ"ב להקל אפילו בהגיע זמנו, צריך ביאור, דמה מהני שומר, הא סוף סוף מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה.

ועל כל פנים לפי דבריו הללו, בנידו"ד שפיר דמי, דבלא"ה לא יגיע לקיום המצוה בזמנה, ואין המצוה עומדת לפניו, ועל כן אם יעמיד שומר לכאורה אפשר לסמוך עליו ולאכול.

ועדיין יש לומר, כי אף בנידו"ד נחשב שחיוב המצוה כבר מוטל עליו, הגם כשהוא בדרך, דהא אפשר לו לקיימה ע"י בני ביתו הנמצאים בבית, או ע"י שליח (ע"פ בדיעבד).

אם בזמנ"ז יש מקום להקל משום זמן ההדלקה נמשכת יותר מחצי שעה

ה] והנה בשבת כ"א ב' איתא: "מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק... דאי לא אדליק מדליק", וזה הולך על הזמן שלאחר שתשקע החמה, דהיינו עד זמן של 'תכלה רגל מן השוק', שהוא תוך השעה. והראשונים נחלקו אם לאחר זמן דכלתה רגל מן השוק בטל המצוה או שהוא רק לכתחילה, דעת הרמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"ה), שכיון שעבר זמן זה שוב אינו יכול להדליק, אבל המאירי והרשב"א (שבת שם) ס"ל דהוא רק לכתחילה, ועי"ש בתור"ה דאי.

ו] וראה עוד בשלטי הגבורים (שבת ט' א' מדפי הרי"ף, אות ב') הכותב: "רוב המפרשים והפוסקים הסכימו שאפילו לא הדליק נ"ח עד שלא כלו רגלי תרמודאי מן השוק, שיש לו להדליק לאחר מאן, וזמנה כל הלילה, ולא נאמר זה אלא למצוה מן המובחר, או לדידהו שהיו צריכין להימנוני פ"ד מהלכות חנוכה כתב להדיא, דכיון שעבר זמן זה, שאינו מדליק יותר באותו הלילה, וכן יש לדקדק מדברי רבינו".

ועיין בשו"ע (סי' תרע"ב ס"ב) שנקט להלכה כדברי רוב הראשונים, שזמנה כל הלילה (ובביה"גר"א שם מצייין, דמשום דאסמינן אתירוצ' השני שבגמ' שם, וכמש"כ בתור"ה דאי). וע"ע ברמ"א שם, שכתב: "הגה, י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים, אין צריך ליהרהר להדליק קודם שיכלה רגל מן השוק, ומ"מ טוב ליהרהר גם בזמנ"ז".

ז] ולשיטת הרמב"ם דכל זמן הדלקת נר חנוכה אינו אלא כמחצית השעה, ולצד שאיסור האכילה קודם האכילה כדי שלא יפסיד המצוה, יש מקום להחמיר במצוה זו דלא יועיל שומר, דהיות זמנה כה קצר, בקל לעול להפסידה, ולכן יש מקום להחמיר לבל יאכל כבר חצי שעה קודם זמן המצוה. אבל לשאר הראשונים הלומדים כי זמנה כל הלילה, ובמיוחד לזמנ"ז של הרמ"א שהיו מדליקים בבית, רחוק הוא שישמך ויפסיד את המצוה לגמרי, לכך יועיל שומר, ולהאמור לבעלה עצם הדבר שנוסע לביתו להדליק, יחשב עבורו כמי שמינה שומר, ולכאורה צריך להיות כי מותר לו לאכול אף בהגיע זמן המצוה כאשר הוא מנוע מלקיימה מחמת שעדיין נמצא בדרך, אלא שכבר כתב המשנ"ב (סי' תל"א סק"ז), כי בהגיע זמן המצוה יש להחמיר יותר אפילו באופן שאין חשש שישכח מקיום המצוה, עיי"ש, ועל כל פנים בוודאי בחצי שעה קודם עת המצוה, שהוא תוספת חומרא בענין זה, שיש להתיר לו לאכול.

איסור אכילה כבר בחצי שעה שקודם זמן המצוה

ח] ואולם ע"י במג"א (שם סק"ה), שכתב בתו"ד: "וידליק כשהוא לילה ובני ביתו מקובצים יחד. וטוב

להדליק קודם אכילה (מנהגים, ר"א טיראנ). ורש"ל כתב, ואפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה, ואפילו התחיל פוסק, כמ"ש סי' תל"א ס"ב, וכן פסק ב"ח. ונראה לי דמי שלא התפלל מעריב מדיק קודם, דאי"צ זמן כל כך (להדלקה), ליכא למיחש שמא ישכח מעריב, וכ"כ בכנה"ג שהוא נוהג כן".

וכתב במשנ"ב (שם סק"ז): "ואפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה, וכ"ש אכילה". והוסיף בשעה"צ (שם סק"ז): "ובאמת יש להחמיר בעוד חצי שעה קודם, אלא הוא מיירי בבנ"א שמתפללים ערבית זמנה, וא"כ חצי שעה קודם בלא"ה אסור משום ק"ש".

ומקור דבריו הוא מהמחצית השקל, שכתב על דברי המג"א הנ"ל בשם המהרש"ל 'משהגיע זמנה': 'ולא ידעתי למה לא יאסר חצי שעה קודם זמנה, וע"י לעיל סי' תפ"ט ס"ד, לענין ספירה, במ"א שם. ואפשר מהרש"ל מיירי בבנ"א שמתפללים ערבית בזמנה, וא"כ חצי שעה קודם בלא"ה אסור משום ק"ש, וכ"כ בספר חק יעקב לעיל סי' תפ"ט, ע"ש".

והנה גם בדיקת חמץ וספירת העומר זמנם כל הלילה, אלא שיש ענין לכתחילה לקיים מיד בתחילת הלילה, ואף על פי כן החמירו בהם כבר מחצי שעה קודם, כמבואר בשעה"צ הנ"ל. וא"כ גם כאן לכאורה אין מקום לחלק.

כשממהר לנסוע לביתו לצורך קיום המצוה אם יש יותר להקל

ט] ואמנם יש לדון, שכאן כשממהר לנסוע לביתו כדי שיכול לקיים המצוה, לכאורה יש מקום להקל יותר, כדמצינו כעיי"ז לענין מצות נטילת לולב, דפסק בשו"ע (סי' תרנ"ב ס"ב): "אסור לאכול קודם שיטלנו". וכתב במשנ"ב (שם סק"ז): "וטעימה בעלמא מדינא שרי, מ"מ אין להקל בזה אם לא לצורך גדול... וי"א דאם מצפה שביאור לו לולב, אין לו להתמתן כלל, דהרי יש לו מי שיזכירו לנטלו, היינו אותו שיביא לו הלולב, ומי שחלש לבו בודאי יוכל לסמוך על זה". והביא מקורו בתוספת דברים בשעה"צ (שם סק"ז): "הגהות חת"ס. וכ"ש אם הולך בעצמו למקום שיש בו לולב".

ובפשוטו הכ"ש שכתב כאן, הוא משום הסברא שכאשר דעתו ללכת שם, בודאי לא ישכח מזה, וכדאשכחן לענין איסור חמץ החמור, כדאיתא בגמ' פסחים (י"א א'): "הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיניה", כמו שביאר בא"ר (שם סק"ז).

י] ולאור כל הדברים, בנידו"ד שנוסע בדרך לביתו להדליק נר חנוכה, ועקב שיבושי דרכים מתאחר ויודע כי יגיע רק שעה ארוכה לאחר זמן ההדלקה, וכעת נמצא במחצית השעה שלפני זמן ההדלקה, יש מקום לומר, כיון דבלאו הכי אינו יכול לקיים המצוה בתחילת הזמן, והוא רעב לאכול, וגם בזמנו של החלושה מצויה, ה"י, לכאורה יש לצדד, ולסמוך על סברת ה"א שהיא במשנ"ב הנ"ל.

שו"ר מביאים בשם מרן בעל שבת הלוי זצ"ל (מבית לוי חנוכה, סעי' י"א), דנקט דאף בכ"ג אסור לו לאכול, וכפי שכתב שם: "יש שנמצא בעיר אחרת והוא בדרך להדליק בביתו, אסור ל"ה לאכול קודם הדלקה, אע"פ שבזמן זה ממילא אינו יכול להדליק".

מהדברים הנכתבים: יסוד איסור אכילה קודם קיום מצוה (אות א'). בטעם איסור אכילה קודם קיום מצוה (אות ב'). העמדת שומר לקיום המצוה (אות ג', ד'). מחלוקת הראשונים בענין זמן הדלקת נ"ח בזמנו, ואם משום כך יותר יש להקל, דאין כ"כ חשש שיפסיד המצוה (אות ה', ו', ז'). איסור אכילה בחצי שעה שקודם זמן הגעת המצוה (אות ח'). סברא להקל משום שממהר לנסוע לצורך קיום המצוה ושיטת הש"ש הלוי' בזה (אות ט', י').

7. אכן דבר זה לא עזר לבסוף למנוע את קנאתם של האחים, וכמו שכתב ה'תורת משה' שם: "אמנם, ויִקְרָאוּ אֶתְּיוּ בעין שכלם, כי אתו אָהָב, ומאהבתו שחשש לקנאה עשה לו הכתונת, ועי"ז ויִקְנָאוּ בו".
8. אמנם ברש"י (שם י"ב ו'), ביאר, דאברהם אבינו התפלל על בני יעקב שכביאור להיחלם בשכם.
9. ותשו"ח להרב א. י. ויסברג שליט"א שציין לזה ולעוד מה'מראי מקומות' המובאים כאן.
10. ותשו"ח להרב א. י. זיסקינד שליט"א שציין לזה.
11. ותשו"ח להרב א"ש יזווק שליט"א שציין לדבריו.
12. ותשו"ח להרב ש. ברגמן שליט"א שציין לזה.
13. ע"ע בסוטה (י' א'), שדרשו בדומה לזה: "וְתִשָּׁבַע פְּתָח עֵינַיִם. א"ר אלכסנדר, מלמד, שלכך וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום של עינים צופות לראותו (שהיו רגילין להתקבל שם

1. עיין מג"א סי' רל"ה סק"ד מה שהוסיף לחלק בין דין איסור אכילה קודם קידוש לאיסור אכילה קודם ק"ש.
2. ומטעם זה כתב בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' י"ז, דקטן כיון שאין מוטל עליו חיוב קיום המצוה, הגם שמדן חינוך מכלילים אותו בקיום מצוה, אין האסור עליו לאכול קודם המצוה.
3. וכוונתו אף על אכילת רשות, לאו דוקא אכילת מצוה. ומבואר כי 'שומר' מועיל להתיר, אפילו לדבר הרשות, ולא רק לדבר מצוה אחרת.
יש לעיין בדבריו הללו אם חולק על דברי הפתחי תשובה (יו"ד סי' י"ח סק"ב) הכותב בשם ספר זכרון יצחק, לענין בדיקת סכין לאחר שחיטה, דלא מהני שומר לדבר הרשות, וכפי שכתב שם: "דאף דבאו"ח סי' ע"ה, לענין קריאה לאור הנר בשבת התירו בכה"ג, דוקא בקריאה למצוה התירו". ואכתי יש לחלק בין חשש שיכשל

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, בדברי רש"י (בראשית ל"ז א'), אחרי שכתבה התורה ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, משום שלא היו חשובים לפרש היאך נתיישבו, וכמשל לנו את ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה, וכמשל למרגלות שנפלה בין החול, שאדם משמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה משליך את הצורות מידו ונוטל המרגלית, כיצד יש ליישב דבריו עם מה שצינו בפרשיות יוצא-וישלה, שעוד קודם שדיברה התורה מענייני תולדותיו של עשו, דיברה והאריכה מענייני תולדותיו של יעקב.

בשאלה זו עמד הגור אריה' (שם), וכתב: "ואם תאמר, והרי הקדים פרשת יוצא ופרשת ישלח שמדברים בענין יעקב, ולמה לא הקדים את עשו?"

ותירץ הגור אריה': "ואין זה קשיא, דהרי המשל הוא, כאשר מתערב המרגלית בחול מביא כברה וכבורו. והכי נמי, דקא נשנתערבו יחד, ואין עירוב ליעקב עם עשו אלא יישוביהם, דדרך אחים שנולדו בארץ להיות יושבים יחד ואחוזים באחוזות אביהם יחד. לפיכך קודם שסיפר יישוביהם עדיין אין עירוב, ויכול להקדים את יעקב. אבל אחר שבא לספר היישובים של יעקב ותולדותיו, ויש לחשוב כי עשו נתיישב עם יעקב שהרי אחים הם, ומעורב יעקב עם עשו בענין היישוב, ולא עוד אלא אם לא היה ישוב לעשו כיון שיעקב ועשו אחים אי אפשר שלא יירש הארץ עם יעקב, ולפיכך צריך הכתוב לומר, כי היה לעשו ותולדותיו יישובים בפני עצמן. ומפני שכל כוונת הכתוב על יעקב ועל בניו לספר מהם כל אשר הגיע להם, לכן מקדים הכתוב יישובי עשו ותולדותיו, כלומר אלו יישובי עשו ותולדותיו, והיה להם יישוב בפני עצמן, ואחר שסיפר לך בקצרה מהם מתחיל לספר ביישובי יעקב ותולדותיו באריכות". והיינו, דמה שדיברה התורה בתחילה מענין יעקב, זהו מחשיבותו של יעקב, ובעקבות כך התורה כותבת עליו, וכל האמור על הקדמת הפסולת הוא רק כשמעורבין זה בזה, ולכן משעה שהתחילה התורה לדבר ביישוביהם של יעקב ועשו יחדיו, אז נחשב שהתחילה התורה לדבר בענין שמעורבין זה עם זה, דרך אחים להיות יושבים יחדיו. ובזה התחילה התורה לדבר בקצרה מעשו שהוא הפסולת, כדי להגיע לדבר ביעקב אבינו בדרך ארוכה.

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, מהיכן בפרשתינו יש רמז, להבדל שיש בין 'תלמידי חכמים שבארץ ישראל' ל'תלמידי חכמים שבבבל'.

התשובה היא, ממה שעשה יעקב ליוסף כתונת פסים, למדנו על כך שתלמידי חכמים שבבבל המקושטים במלבושיהם, אינם בני תורה כמו תלמידי חכמים של ארץ ישראל, וכדלהלן.

דנה נאמר בפרשתינו (בראשית ל"ז ג'): "וישראל אהב את יוסף מלך בניו כי בן זקנים הוא לו ויִשְׁעָה לוֹ כְּתַנָּת פְּסִים", ובאר החת"ס בספרו 'תורת משה': "לא נכשל יעקב להטיל קנאה, ומה יקנאו בהבלי תענוגי עולם הזה כְּתַנָּת פְּסִים. אלא אמר חז"ל במסכת שבת (קמ"ב ב'), מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינים (מצויינין עצמן בלבושים נאים, ומקושטין רש"י שם), מפני שאינם בני תורה. כי ציון הבגדים, הוא סימן שאינם מבניהם של תורה האמיתיים. ועין כי יעקב אהב את יוסף כי בן זקנים הוא לו, ומסר לו סודות התורה, וחשש פן ירגישו הבנים ויקנאו בו, על כך עשה לו כתונת צביונים של אותם שאינם בני תורה, כדי שלא יקנאו בו אחיו". והיינו, שכדי שלא יקנאו האחים ביוסף שלומד את סודות התורה עם אביו יעקב, עשה לו יעקב כתונת פסים מקושטת, שיחשבו האחים שאינו בן תורה."

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, היכן בפרשיות וישב-מקץ, מצינו מעשה או הנחה של תפילה, או שניתן ללמוד על דבר מענייני התפילה וכוחה, או על הדרכים והצורות הראויות אליה.

הנה מצינו כמה מעשים ולימודים ואף הנחות בענייני תפילה הכתובים ורמזים בפרשיות וישב-מקץ, וכדלהלן.

פרשת וישב

א. יעקב שלח את יוסף מעמק חברון, כדי שתגן תפילתו של אברהם אבינו על מאורעות העתידים להיות על יוסף, וכמו שנאמר (בראשית ל"ז י"ד): "וישלחהו מעמק חברון ויבא שְׁכֶמָה", ובאר שם האלשיך: "ועוד הוסיף לשלחו מְעַמְק חֲבֵרֹן, מקום אשר עמד שם אברהם, אשר התפלל על המאורעות רעות העתידות להיות בשכם, למען יגן זכותו. וזהו וישלחהו מְעַמְק חֲבֵרֹן הוא מקום אברהם, למה שהוא הולך לשכם, כי על זה התפלל אברהם כאשר בא עד מקום שכם כאמרים ז"ל¹".

ב. יעקב אבינו התפלל על יוסף כאשר שלחו לראות את שלום האחים, ולא הועילה תפילתו משום שהלך יוסף משכם, וכמו שנאמר (שם): "ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשביני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא שְׁכֶמָה", ובאר החת"ס בספרו 'תורת משה' שם: "...כי שליחותו של יעקב היה רק שילך לשכם, ושם לא היה ניזוק, כי היה שליח מצוה, ושלוחי מצוה אינם ניזוקין (פסחים ח' ב'), וגם ע"י תפלתו של יעקב שבלי ספק היה מברכו כאשר הלך מאתו וליווהו, לא היה ניזוק. אבל אין הם הלכו משכם, והלך הוא אחריהם לשם, לכן יכלו לו".

ג. הקב"ה גרם ליוסף לתעות בדרך, כדי שיתפלל במקום המקדש כדרך שהתפללו אבותיו, וכמו שנאמר (שם ט"ו): "וימצאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲבָה בְּשָׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ אֵיךְ לֵאמֹר מַה תַּבְּשֵׁת", ובאר רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו 'תפארת יהונתן' שם: "לכאורה תמוה, איך נתעה בשדה ולמה הקרה ה' כה להתעות. ונראה לבאר, כי מאז נפרד יוסף לחוץ לארץ ולא שב, וכמו שאמרו ביעקב שקפצה לו ארעא כדי שיתפלל במקום בית המקדש, כן ביוסף הצדיק, ביקש הקב"ה שטרם שילך, ויתפלל במקום בית המקדש כי אז הוחל הגלוה, ובית המקדש נקרא 'שדה' דכתיב (שם כ"ד ט"ג), ויצא יצחק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה, ובפרט כאשר החל הגלות נקרא שדה כנודע. ולכן נזדמן לו מן השמים להיות נתעה למקום בית המקדש, לעמוד ולהתפלל שם. וזהו וְהִנֵּה תַעֲבָה בְּשָׂדֶה, היינו במקום בית המקדש, ולכן מצא שם מלאכים דכתיב (שם כ"ח י"ב), והִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֲלִים וְיֹדְדִים בו, וגבריאל הוא לבוש הבדים, ולכן כתיב וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ זה גבריאל, ושם התפלל יוסף, ותפילתו הועלה ע"י גבריאל. ולכן שאלו מרי תַּבְּשֵׁת, היינו מה יעקב בקשתו". עיי"ש עוד בהמשך דבריו.

ד. ראובן לא היה במכירת יוסף, כיון שהלך התפלל ולשוב בתשובה, וכמו שנאמר (שם כ"ט): "ויִשָּׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר", ובאר שם רש"י בטעם השני, שהסיבה שלא היה עימהם לכירה, משום שהיה עסוק היה בשקו ובעתנייתו על שבלבל יצועי אביו. וכתב רבי אברהם בן הרמב"ם ז"ל (בפירושו לתורה שם): "לפי שהיה מנהגו (-של ראובן) להיפרד מהם (-מהשבטים), כדי להתפלל ולבקש כפרה, כמו שאמרו ז"ל, וכי להיכן הלך, לשקו ותעניתו".

ה. השבטים עשו חרם על מי שיגלה את מכירת יוסף ליעקב, ושיתפו את הקב"ה עמהם בחרם כדי שלא תועיל תפילתו של יעקב, וכמו שביאר רש"י (שם ל"ג): "ולמה לא גילה לו (-ליעקב) הקב"ה, לפי שהחרימו וקיללו את כל מי שיגלה, ושיתפו להקב"ה עמהם". ובאר דבריו ב'גור אריה' שם: "...והשתא, אם יהיה הקב"ה מסכים עמו שעה אחת בחרם, יהיה החרם והשבועה חל, לא (-ולא יחא) יכול יעקב לבטל הגזירה בתפילתו שיתפלל לה, שיהא מודיע לו היכן הוא בנו. אבל אם לא היו

משתתפים הקב"ה עמהם, היה יעקב מבטל בתפילתו, והקב"ה עושה רצונו. ואפילו אם דעת השם יתברך שלא לגלות, על ידי תפילתו יהיה גורם שיגלה לו השם יתברך. אבל עכשיו שהשם יתברך יהיה עמהם בהסכמתם, יהיה החרם חל שעה אחת, ושוב לא יוכל לבטל".

ו. יעקב התפלל שיהא נקבר בשאול, וכמו שנאמר (שם ל"ה): "ויקמו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימָאֵן לְהִתְנַחֵם ויאמר כי אָרֶד אֵל בְּנֵי אֲבֹל שְׂאֵלָה ויִבְכּוּ אֹתוֹ אָבִיו, ויבארו ב'הדר זקנים' שם: "עוד ל"ל, דשאול זה אינו גיהנום, אלא שאול המות... ופשיטא שלא היה מתפלל שירד לגיהנום, אלא היה מתפלל להיות מת ושיהיה נקבר בשאול".

ז. יהודה התפלל בלדת שלה, וכמו שנאמר (שם ל"ח ה'): "ותִסַּף עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֹתוֹ שְׁמוֹ שֵׁלָה וְהִיא בְּקִיב בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ", ובאר רבנו בחיי" שם: "מה בא הכתוב להודיענו, שהיה יהודה במקום פלוני בלדתה אותו... ויתכן לומר כי יש בכתוב הזה נסתר, ומלת קִיבֵי הוא מספר המתחלף בשם הגדול המיוחד (כז"ו), והוא טוב לתפילה... וגילה לך הכתוב בזה, כי אחר שילדה שלה שהוא השלישי, היה יהודה מתפלל בכוח השם ההוא כשילדה אותו, ושיתן לו בנים הגונים זרע אנשים... לפי שהיה יודע ברוח הקודש, שאין עיקר זרעו מאותן השלושה".

ח. תמר התפללה לה' שיהא לה זרע מיהודה, וכמו שנאמר (שם ט"ו): "ויִרְאֶה יְהוָה וַיִּחַשְׁבֶּהָ לְזוּנָה כִּי כִסְתָה פְּנֶיהָ", ובארו ב'דעת זקנים מבעלי התוס': "ויחַשְׁבֶּהָ לְזוּנָה, וכי מה איכפת ליה, אלא ביקש לילד לו; נשאה עיניה למרום ואמרה, ריבון העולמים, וכי לא אני זוכה להוציא חכם מגופו של צדיק זה. מיד שלח לו הקב"ה מלאך והחזירו".

י. שוב העירונו², דיסוד הדברים כבר נמצא במדרש (ב"ר פ"ה ז') עה"פ (שם ל"ח י"ד): "וַתִּשָּׁב בְּפֶתַח עֵינָיִם", דאיתא במדרש שם: "אמר ר' אמי, חזרונו על כל המקרא ולא מציאנו מקום ששמו פֶּתַח עֵינָיִם, ומה הוא בְּפֶתַח עֵינָיִם, אלא מלמד³ שאלתה עיניה בפתח שכל העינים תלויות בו, ואמרה, הי רצון מלפניך ה' אלהי, שלא אצא מן הבית הזה ריקנית".

י"א. וע"ב בהעמק דבר' עה"פ (שם כ"ו): "ויִבְכּוּ יְהוָה ויאמר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְתִּיחַ לְשֵׁלָה בְּנִי וְלֹא יִסַּף עוֹד לְדַעְתָּהּ", שביאר שם: "ויאמר צְדָקָה מִמֶּנִּי, יודת ממני, שהיא מיונה לשם צדקה. ופירש מאין הוא יודע, כי על כן וגו', שהיה באמת לפלא בעיני, מדוע לא נתתיה לשלה בני, וכמתפלא על עצמו, ואמר, משום שהיא צדקה והתפללה להקים זרע ממני, שאני חשוב בן יעקב ולא יותר מבני שהוא בן הכנענית, והבין שהוא סיבה מן השמים שיגיע לדין כן".

י"ב. תמר התפללה בשעה שהיתה מוצאת להריגה, שתמצא את המשכון שנתן בידה יהודה, וכמו שנאמר (שם כ"ח): "הוא מוצאת והיא שִׁלְחָה אֶל חֲמִיהָ לֵאמֹר לֵאשֵׁר אֲשֶׁר אֶלָּה לוֹ אֲנֹכִי הִרָה וַתֵּאמֶר הֲכֵר נָא לְמִי הַחֲתָמָה וְהַפְתִּילִים וְהַמֶּטֶה הָאֵלֶּה", וכתב שם ב'תרגום יונתן בן עוזיאל': "תמר מתאפקא לאייתוקדא, ובעת תלת משכוניא ולא אשכחננו, תלת עינהא לשמי מרומא וכן אמרת, בעיני ברחמי מן קדמך ה', עני יתי בהדא שעתא אנניק ואנהר עיני ואשפח תלת סהדי ואנא מקיימא לך מן חרציי הלתא דאשפחתי מקדשין שמתן ונתחתי לאתון נורא בבעקת דורא ביה שעתא (-תלת) עיניה לשמי מרום ואמרה, אנא ברחמים מלפניך ה', עניי בזאת שעת צרתי, והאר עיני ואמצא שלוש העדים, ואנוכי אקים לך מחלציי שלוש קדושים שמקדשים שמך ויורדים לבלשן האש בבקעת דורא)".

י"ג. יוסף היה מתפלל בכל עת לקב"ה שיצליח דרכו, וכמו שנאמר (שם ל"ט ג'): "ויִרְאֵה אֲדֹנָי כִּי ה' אֱתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצִּלְתֵּי בְּיָדֵי", ואיתא במדרש (ב"ר פ"ו ה'): "מלחש ונכנס מלחש ויוצא. הוא אמר ליה (-פויטיפר ליוסף) מחזר רותחין, והיו רותחין; פושרין והיו פושרין... אמר (-פויטיפר), מה יוסף, תבן לעפרים אתה מכניס... עד שראה שכניה עומדת על גביו. הדא הוא דכתיב, ויָרָא אֲדֹנָי כִּי ה' אֱתוֹ". והיינו, שיוסף היה אומר דברים בלחש,

מאומה. ועל כן ראוי, שבכל רגע אפילו בשעת העסק, יתפלל אל הקב"ה בלבבו, שיתן לו חיות וכח כדי להשלים עסק זה ולעשותו. וכן אם יש לו חנות למכור בו חפצים, והנותן פתוחה בשוק ומלאה מכל מין מחפצים הצריכים לבני אדם, ובני אדם עוברים וסובים בשוק כדי לקנות, לא יאמר, הטבע מחייב שבדאי אמור סודותי שבחנות וארויחי בה, אלא כל רגע ורגע יתפלל בלבבו להשי"ת, שיתן לו כח וזון והצלחה שיוכל למכור ולהרויח בסחורתו.

וכן אפילו הוא הולך בגרילוי לצאת ללכת או לאיזה מקום שבבלי איזה עסק, אל יאמר, הרי גרילי הולכים בלתי שום מחוש, ועניני רואין את דרך שאר האנשים הולך בה, והדרך ישר לפני, דחטב מחייב שאלך עתה למקום שאני רוצה לילך ואגיע שם. אלא יתפלל בלבבו לקב"ה בכל רגע ורגע, שיתן לו כח שילך ויגיע למחוז חפצו בלתי שום אונס ועכבה.

ושעה ממש, ובתחילת דבריו הביא את דברי ר' יוחנן בנמ' (שם כ"א א'): "ולואי שיתפלל אדם כל היום כולי", והקשה על כך, כיצד יתכן להגות כדבר הזה, הרי יש לו לאדם לעסוק בתורה ובמלאכה, ואם יתפלל כל היום אימתו יעשה שאר הדברים.

¹ וראה גם ב'תפלה' (מסכת תמיד, נ' מצוה) אות קכ"ו: "דע, כי אנשי כנסת הגדולה תיקנו התפילה הקבועה לכל ישראל בשוה, ותקנו סדר הברכות לכולם בשוה. אמנם כל יחיד ויחיד מחוייב להתפלל להשם יתברך איזה צורך הצריך לו, ואלי יבטח על חריצותו ושכלו... ועל כל עסק וענין, יתפלל להשם יתברך מכל מה שהפה יכול לדבר, ואחר התפילה יעסוק בעסק זה, וישים בטחונו בהשם יתברך, שהוא יעזור וישיע לו".

ולוון והיה חביב עליהם - רש"י). ר' חנין א"ר, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אמר (יהושע ט"ו ל"ד), תַּפְּחֵן וְהִקְנִינֵן. ר' שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה... (דוגמא ופתח היתר נתנה לעממה שאין עבירה דבבר - רש"י)".

² וראה את דברי ה'בן איש חי' שהאריך בזה בלשונו הזהב, בספרו 'ביניה' (ברכות ו' ב'), על חובת האדם להתפלל לקב"ה בכל שעה

ופוטיפר חשב שהוא עושה מעשה יסוף, עד שהבין שהוא מתפלל לאלוקו ושכינה עמו. וכן הוא ברש"י: שם שמים שגור בפיו". ואיתא ב'תנחומא' (שם ח'): "וכי פוטיפר רשע (-הרשע), היה רואה שהקב"ה עמו, ומה הוא י' ה' אתו, אלא שלא היה שמו של הקב"ה אז מפיו. היה נכנס לשמשו, והוא היה מלחש ואומר, ריבון העולם, אתה הוא בטוהניו ואתה הוא פטרונו, תניי לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ובעיני פוטיפר אדוני. ופוטיפר אומר לו, מה אתה מלחש, שמא כשפים אתה עושה לי, והוא משיבו, לא, אלא אני מתפלל שאמצא חן בעיניך...". וביסוד זה של תפילה בכל עת, עיי' בארוכה לשון השל"ה ו'הבן שאיש חי' בהערה¹⁴.

תשובה ל"מענייני דמצותא"

בתשובה לשאלה, כיצד יתכן, אדם שהדליק נרות חנוכה כמדרה' מבלי לכפות עליה כלי, ובכל זאת יצא ידי חובה.

התשובה היא, מי שהדליק נרות בקערה ולא כפה עליה כלי, אך בתחילה הדליק נר אחד בלבד, ורק אח"כ הדליק את שאר הנרות עד שנהיו כמדורה, יצא ידי חובה, וכדלהלן.

דנהא איתא בגמ' (שבת כ"ג ב'): "אמר רבא, מילא קערה שמן והקיפה פתילות, כפה עליה כלי, עולה לכמה בני אדם. לא כפה עליה כלי, עשאה כמין מדורה, ואפילו לאחד נמי אינה עולה". וכן פסק השו"ע להלכה (או"ח סי' תרע"א ס"ד).

וכתב שם בחידושי רבי אלעזר משה הורביץ זצ"ל (ד"ה עשאה), דלכ מה שאומרת הגמ' שם שלא יצא ידי חובה, היינו דוקא שהדליק את כל הנרות בבת אחת. אבל אם הדליקם בזה אחר זה, הרי בשעה שהדליק את הנר הראשון ודאי יצא ידי חובה, שהרי עד שכל הנרות יתחברו להיות כמדורה, יש כאן הדלקה טובה, ומה שאח"כ הדליק השני, הרי נחשב הדבר כאילו 'כיבה' את הנרות, וקני"ל ד'כבתה אין זקוק לה', כמבואר בשו"ע (שם סי' תרע"ג ס"ב)¹⁵.

אמנם רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל, בשו"ת 'מנחת שלמה' (ח"ב סי' נ"ח אות ב') כתב על דבריו: "ולולא דבריו היה נראה, דכיון שגם העושה מדורה מדליק את העצים בזה אחר זה, לכן לא מחלקין בין מדליקים בבת אחת למדליקים בזה אחר זה, שגם כשמדליק בזה אחר זה חשיב אף ההתחלה כחלק מעשיית מדורה, ולא יצא כלל". וע"ע בהמשך דבריו שם.

תשובה ל"מענייני דיומא"

בתשובה לשאלה, איזו הלכה בהלכות חנוכה, עניינה הוא משום 'המלאכים הבאים לביתו בשעת ההדלקה'.

התשובה היא, יש לבלוש 'בגד העליון' בשעת הדלקת נר חנוכה, לכבוד המלאכים המגיעים לביתו בשעת ההדלקה, וכמו שכתב בספר 'קרב הישר' (פרק צ"ו, והובאו דבריו גם ב'כף החיים' או"ח סי' תרע"א סק"ח): "ויודע, כי כתבתי לעיל פרק י"ד, שבכל מצוה ומצוה שאדם עושה, נולדים ונבראים מלאכים קדושים ממנה... וזהו פשוט, שבכל מצוה שמברכין עליה, מתכנשין אליה אותן המלאכים ועומדין סביבות המברך, ושושעין הברכה ועונין אמין... ויכוין היטב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה, באשר המצוה היא תביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה. ולכבוד המלאכים קדישין הבאים להבית בשביל מצוה זו, ידליק הנרות כשהוא לבוש בבגד עליון, כמו שהולך לבית הכנסת".

עקב ריבוי התשובות בגליון זה, התשובה ל'כתב חידה' תתפרסם בעזה"ת בגליון הבעל"ט

16. אמנם כבר כתב המשנ"ב (סי' ס"ו סק"ב), דלפי מנהגו כהיום, שאין אנו נוהגין לשאול בשלום בבית הכנסת בעת התפילה, הלילה לשאול או להשיב אפילו דברי תורה, לא בין הפרקים ולא בפסוקי דזמרה.
17. ומקור דברי המשנ"ב הם מה'מגן אברהם' שם (סק"י), שהביא בשם המהר"ל שאין לומר הלל בבית האבל אפילו בחנוכה, ובשם ה'תניא' כתב, דדוקא בראש חודש אין אומרים הלל, שאינו אלא מנהג, אבל בחנוכה אומרים. וסיים שם ה'מגן אברהם': "ולכן נ"ל, דבחנוכה טוב שיקרא על אחד הלל בבית". וע"ע מה שכתב בזה בתשובה ל'מענייני דירחא' מגליון קס"ח, פרשת במדבר תשע"א.
18. ותשר"ח להרב ב. ויסברר שליט"א שציון לה.
19. ועפ"י אמר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, דיש היכי תמצא, שאר הכין לביבותי בערב חנוכה ואסור לאוכלם לפני חנוכה, ורק

וסוף, וכמו שכתב המשנ"ב (שם סק"ט): "ולהכי כתבו האחרונים, דאם בא לביכה"ל סמוך להלל, יקרא הלל תחילה עם הציבור ואח"כ יתפלל. וכתבו עוד, דאם הוא באמצע פסוקי דזמרה, יש לו להפסיק לקרות הלל עם הציבור ואין זה הפסק, דלא גרע ממזמורים שמוסיפין בשבת. מיהו לא יברך על ההלל לא בתחילה ולא בסוף, ויוצא במה שכבר בירך ברוך שאמר בתחילה וברכה ישתבח בסוף. וכל זה בהלל דראש חודש, שיש פוסקים דאין לברך עליו. אבל בימים שגומרים את ההלל, דאז חייב הוא בברכה לכו"ע, אין לו לומר באמצע פסוקי דזמרה, שלא יפסיד הברכות".

ג. דין הפסקה באמצע אמירת הלל בראש חודש טבת לשאלת ועניית שלום, דינו כמדת הפסקה באמצע קריאת שמע, מחמת שאומרים בו הלל שלם, ולא כשאר ראשי חודשים, וכמו שכתב השו"ע (שם ס"ד): "לענין הפסקה, אפילו באמצע (-אמירת ההלל בראש חודש), שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו כבוד, ומשיב שלום לכל אדם, אבל בענין אחר לא יפסיק". וכתב הרמ"א שם: "ודוקא בראש חודש ופסח בימים שאין גומרים הלל, אבל כשגומרים אותו, לענין הפסקה, דינו כמו בקריאת שמע (-ששואל בשלום אביו או רבו ומשיב שלום לאדם נכבד)¹⁶".

ד. דין אמירת הלל למתפללים בבית האבל בחנוכה, שונה מדין אמירת הלל בבית האבל בראש חודש. דבראש חודש, אין המתפללים צריכים להשלימו אחר שיצאו מבית האבל. ואילו בחנוכה, יש להם להשלים ולומר הלל אחר התפילה, וכמו שכתב המשנ"ב (סי' קל"א סק"כ): "אין אומרים הלל בבית האבל; ובראש חודש כשמתפלל בבית האבל, אפילו כשהולך אח"כ לביתו, אין צריך לאומרו. ובחנוכה שגומרים את ההלל, צריך לאומרו אח"כ בביתו"¹⁷.

ה. כשיש בבית הכנסת שליח ציבור אחד לשחרית, ושליח ציבור שני להלל, על הראשון לומר את הקדיש ותקבל שאחר ההלל בראש חודש, אך בחנוכה יכול השליח ציבור השני לומר את החצי קדיש שאחר ההלל, וכמו שהובא בשם רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל בספר 'הליכות שלמה'¹⁸ (חנוכה, פרק י"ז 'דבר הלכה' אות ו', עמ' ש"ט): "לענין קדיש שאחר ההלל בשחרית דחנוכה, מסתבר שאם עבר אחד לפני התיבה לשמו"ע, ואחר אמר את ההלל, רשאי השני לומר הקדיש. דדוקא בראש חודש שאומרים קדיש שלם, וקאי על התפילה, על הש"ץ דשחרית לאומרו. אבל בחנוכה בימי החול, שאומרים חצי קדיש אחר ההלל, רשאי גם השני לאומרו".

תשובה ל"מענייני דמועדא"

בתשובה לשאלה, איזו הנהגה הנוהגת בכל שנה בימי חנוכה, שורשה הוא מפני חנוכה של מוצאי שביעית.

התשובה היא, מה שנהגו העניים לחזר על הפתחים בחנוכה בכל שנה, וכמובא מנהג זה במשנ"ב (סי' תרע"א סק"א בסופו), הוא מחמת שבחנוכה של מוצאי שביעית, היו גבאי הצדקה יכולים לגבות מכולם מעות לצורך צדקה לא רק פת, ואף מהאנשים החשודים על השביעית, ומחמת כן נהגו בכל שנה לגבות מעות בחנוכה, וכדלהלן.

דנהא כתב הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"ט ה"ב): "וכן מעמידין גבאין שלוקחין בכל יום ויום מכל חצר וחצר, פת ומיני מאכל או פירות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה, וממחלקין לו הגבוי לפרוב בין העניים, ונותנין לכל עני ממנו פרנסת יומו, וזהו הנקרא תמחוי".

ועוד איתא ברמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ח ה"כ): "גבאי קופה בשביעית לא יהיו מדקדיקין בחצרות של אוכלין שביעית, ואם נתנו להן פת מותרת, ואין חוששין לה שמה מספיחיה שביעית הוא, שלא נחשדו ישראל להיות נותנין אלא או מעות שביעית או ביצים הנלקחות בדמי שביעית". ומבואר, כי אוכלי שביעית חשודים ליתן לגבאים מעות שביעית, ולא היו גובים מהחשודים צדקה מעות בשביעית, אלא רק פת.

יא. מנהיגת יוסף בבית הסוהר, יש רמז לנוסח תפילת 'עלה ויבוא', וכמו שנאמר (שם כ'): 'וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסִיְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר', וביאר בר'בנו בחיי" שם: "וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהַר. הוא הבור, והוא בית בנוי בקרקע... אשר לו פתח קטן מואעלה, יכניסו בו האסורים וממנו בא להם האורה... ויתכן שגם הרמזים מורים בעתיד, ועיניו יוסף בבית הסוהר רמז לגלות ישראל שהוא נמשל לבור, ומזה תקנו לנו בתפילה לשון 'עלה ויבוא', כי העומד בבור צריך שיעלה משם".

פרשת מקץ

יב. מיוסף למדנו שיש להתפלל בשלומה של מלכות, וכמו שנאמר (שם מ"א ט"ז): 'וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרַעֲהוּ לֵאמֹר בְּלִעְדֵי אֲלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲהוּ', ואיתא במדרש ('שכל טוב' שם): 'תלה הגדולה בגדול; מכאן, שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות'¹⁵.

יג. יעקב התפלל שהקב"ה יתן את השבטים לרחמים לפני האיש במצרים, וכמו שנאמר (שם מ"ג ד'): 'וַיִּקַּל שְׂקֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשַׁלַּח לָכֶם אֶת אֲחֵיכֶם אַחַר וְאֵת בְּנֵימִין וְאֶנִּי פֹאֶשֶׁר שְׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי', ופירש"י שם: "מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפילה, הריני מתפלל עליכם".

יד. יוסף התפלל בכל עת שהשבטים לא יזקו מחמת מכירתו, ולכן לא שטה יין, וממנו למדנו גם שהשיכור אסור בתפילה, וכמו שנאמר (שם ל"ד): 'וַיִּשְׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְבַּ מִשְׁאֵת בְּנִימִן מִמִּשְׁאֵת כָּלֶם חֶמֶשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתֶּה וַיִּשְׁכַּר עִמּוֹ', ופירש"י שם (ומקורו מהגמ' בשבת קל"ט א'): "ומינים שמכרוהו לא שתו יין, ולא הוא שטה יין, ואותו היום שתו". ובטעם הדבר שיוסף נמנע משתיית יין כל הימים, ביאר ב'בן יהוידע' (שבת שם): "אי נמי, הוא היה מתפלל כל שעה ושעה על אחיו, שלא יהיו נזוקין בעבור עון מכירתו, ולא קבע זמן לתפילה זו, אלא כל שעה ושעה מן היום והלילה היה מתפלל, ולכן פירש מן היין לגמרי, דשיכור אל יתפלל".

תשובה ל"מענייני דירחא"

בתשובה לשאלה, איזו הלכה מהלכות 'אמירת הלל', שונה דינה ב'ראש חודש טבת' משאר ראשי חודשים.

הנה מצינו כמה דברים, שדין אמירת הלל ב'ראש חודש טבת' שונה מדין אמירת הלל בשאר ראשי חודשים, ומשום שראש חודש טבת חל בימי החנוכה שבו אומרים הלל שלם:

א. בראש חודש טבת לכו"ע יש לברך על ההלל, וגם לשיטת בני ספרד הנהוגים כשו"ע (או"ח סי' תכ"ב ס"ב), שבכל ראש חודש אין מברכים על ההלל, מ"מ בכל ימי החנוכה אומרים הלל שלם ואף בברכה, וכמבואר בשו"ע (שם סי' תרפ"ג ס"א), ומכלל זה אף בראש חודש טבת החל בימי החנוכה.

ב. מי שנמצא באמצע פסוקי דזמרה בשעת אמירת ההלל בבית הכנסת, יש לו להפסיק ולומר הלל עם הציבור, ולא יברך עליו בתחילה ובסוף, אך בראש חודש טבת שגומרים בו את ההלל, לא יפסיק לאומרו שם, אלא יאמרנו אחר התפילה כדי שייברך עליו תחילה

ולא מביעיה זו, אלא אפילו השולחן לפניו, והביאו לפניו תבשיל מתוקן וסידרו לפניו, ואחז הכף מלא תבשיל בידו והניחו בתוך פיו, גם כן יתפלל בכל רגע ובכל לגימה, שיתן לו הקב"ה כח לבלוע המאכל ולהורידו לשלום לחדרי טבנו במקום ראוי לו. וכן על זה הדרך בכל דבר דובר, הן בדברים הנעשים בבית הן בדברים הנעשים בחוץ, הן בדברים הנפשיים, הן בהקיצות והן בשניתנו... וע"ז אמרו רז"ל, 'הלואי שיתפלל האדם כל היום כולו', לאו על תפילה שבפח קאמר, אלא כוונתם על תפילה שבלב; כלומר, מצפה ומייחל לבלבו בכל מקרה להקבל מהקב"ה חסד וחסד, כדי שיוכל לעשות מעשהו".
15. וכמו אדיתא במשנה באבות (פ"ג משנה ב'): "רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו".

סיפור ושאלה בעיתו

אזכר אה בני המשפחה ליוזר הפנהל עם פרנ!

במהלך החיים רואים עושה, רבות את התגשמותו של מאמר ההכם 'כל מה שאדם עושה, לעצמו הוא עושה', כאשר אדם פועל ועושה דברים רבים מתוך מחשבה לעזור להועיל לאחרים, או חלילה להיפך, להזיק ולפגוע במאן דהוא, ולבסוף מתברר כי כל פעולותיו הללו שחשב עושה אותם עבור האחרים, בסופו של דבר אינה 'ו' וגלגל כי יהיו עושה לעולמה וזכה לשלום במעשיו ולגיל בתוצאותיהם שהיו לו לעזר וסיוע והצלה ואף הצלחה רבה, או לחלופין, מצטער אל מונים על מעשיו כשרואה את תוצאותיהם בנזק הרבה העלום שנגרם לו.

ובאמת כי כל מהלך התורה היא על דרך זו, שכאשר יהודי עושה צדקות וחסד וחושב כי פועל עבור השני, האמת היא שהתועלת הגדולה ביותר היא עבורו, שכן זוכה לעשות מצוות לרוב ולנחול חיי עולם לצד נצחם ופירותיהם בעולם הזה בברכה מרובה ואושר וסיפוק עצומים, וזאת מלבד מה שעל ידי המעשים נמשכים לחבבות וזוכה לעזר את נפשו ולהגהלה לעשות טוב, וכדברי חז"ל (ויק"ר ל"ד ח'): "תני ר' יהושע, יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית".

כך גם אם חלילה ישנו מי הפועל לרעה ומכאיב ומזיק לאחרים, וטועה לחשוב בדעתו כי בכך גומל רעה לרעה, ואינו משכיל כי הניזוק העיקרי הינו הוא בעצמו, שכן בעל דבר בעתו ועון, ובכך גרס בחצץ שינוי בעונשי שמים המרובים, ואף מרגיש תחושת אומללות נגימית, וזאת מלבד עם מה שעל ידי פעולותיו הללו נמשך ליבו להתחסספ ומגרילו לרעה ולשלילה, ואף כאשר תגיע העת בה יחפצו לשוב בתשובה שלימה לפני ה' ולהטיב את דרכו, יקשה עליו יותר לשנות את מהלכי לבו לטובה, ויצטרך לתוספת מאמצים לזכות לכך.

עמו, ולמרות רוב הקשיים שהתערורו לו חדשים לבקרים, דרכו של כל המבקש לעלות בהר ה', בכל עת השכיל להשיב אל לבבו כי עוסק הוא בהחזקת העולם השפעת טוב וברכה לכל יושביו, ובעקבות כך הוקל מעליו ההתמודדות עם יצרו הרע, שבידעו את האחריות המרובה המוטלת עליו, ועצם ידיעה זו מאזרת אותו בגבורה מיוחדת לעמוד אצל בנימונות החיים, ואף אם איננו וכשל ונפל, תיכף ומיד, בטרם יתבוסס במי המדמנה, התגבר כאיר לטאקו את שבריו וזרה להמשיך בעבודת ה' המוטלת עליו, לעשות רצון ה' בלבב שלם כל הימים.

כשהגיע לפרקו, זכה ר' בנימין להקים את ביתו עם אשה יראת ה' היא התהלך, אשר גדלה בבית של תורה ויראת ה' טהרה ורדיפה היא מצוות ומעשים טובים, שבוודאי חפפה עליהם רוחו של זמננו שהיה מחכמי וצדיקי דורו, ומלבד עצם החינוך הרם הושפעתו מן רבות לטובה. יהודי השתייך את ביתם על יסודות ואמנים כפי שראו אצל הוריהם המיוחדים והנפלאים, וביקשו להמשיך את המורשת, להקים בית גאון לה', הבניו מלבני תורה ואבני חסד, אשר התורה תהיה מרכז החיים, וקול רינה של תורה ישמע בו, לזכות אבאבת ה' המיוחדת השמורה למגדולי ילדיהם להיות עבדי ה' השומרים את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, כדבר ה' אל אברהם אבינו (בראשית י"ח י"ט): "כִּי יִדְעִיתָ לִמְעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד אֶתְרֵי וְשָׂמְרוּ דְרָךְ ה' לְעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט", ובכל עת מצוא תפאלו והעיתרו לפני ה' שיזכר להיות ראוים ומתאימים לכך, ואף יזכו לכל המעלות הללו, לברכה מרובה בריבוי ילדים גדלים בתורה ויראת ה' טהורה, ולהוציא פירות טובים והגונים של דורות ישרים מבורכים.

ר' בנימין ורעייתו ידעו היטב את דברי חז"ל על הפסגה המרוממת של עשיית חסדים, שהיא על ידי העסק והטיפול בילדים שנחננו ה', וכדברי קדושי של דוד המלך על הדרך להגיע לאושר (תהלים ה': ג'): "אֲשֶׁר שָׁמַיִם מִשְׁפָּט עֲשֵׂה צְדָקָה כְּבֹל עַת", שאשריו של אותו אדם הוזהר למעלה ועצמו זו לשמור את משפטי ה' ולעשות צדקות בכל עת, והקשו חז"ל (כתובות נ' א'): "כי אפטר לעשות צדקה בכל עת, והשיבו וביארו רבותינו שביבנה, ויש אומרים שביארו את הוא מרבי אליעזר: "זה הון בניו ובנותיו כשנתן קטנים", וכפי שפירש רש"י שם: "שתמיד יום ולילה הן עליו, והיא צדקה, והיא חיוב עליו בהם". ובכל עת שחבר עסק הילדים וטרדתם, היו משיבים לעצמם מאמר חז"ל זה, להזכיר ולהשיב אל הלב את המעלה הגדולה והעצומה שיש במעשים אלו, החשובים ויקרים בעיני ה', בעבורם זוכה העושה אותם מתוך מחשבה של מצוה, להיות המאושר ביותר.

ידע עם זאת הוסיפו ר' בנימין ורעייתו תפילה מיוחדת שה' יזכה אותם לעסוק בתמידות באיזה מעשה חסד ונסף עם אחרים שאינם מביני משפחתם, שיש בכך תוספת קושי ופעמים אף שירות המידות הטהורות, שכאשר עוסקים בתמידות בחסד, ישנם אומללים שחלקם הינם רשעים ממש, הנדמה להם כי תפקידם בעולם הוא לזכות את בעלי החסדים בתוספת זכויות, וזאת על ידי הנהגתם הטרדנית ופעמים גם הנבזית והפוגעת, שכל מהותה כפיית טובה, ואף ישנם פאלו, המגדילים לפעול ברשעותות המפלטת, המבקשים להכפיל את זכויות בעלי החסדים, ורודפים אותם ויוודים לחיים שבעונת פשונות ומשונות, ואכן על ידם, ובמיוחד כאשר זוכים לגבור על היצר בלבוזי הטיב לכל הדבר, ועל אחת כמה וכמה אם ממשכים להטיב עמהם למרות הכל, וזוכים בעלי החסדים להכפיל אלף מונים את זכויותיהם ואף לנקות את נשמתם מכל רבב, לזכות לחול חי העולם הבא לצד נצחם.

תפילה של ר' בנימין ורעייתו התקבלו לפני שוכן מרומים, ובאחד הימים אינה ה' קשר של קיימא בינם ליהודי יקר הרודף צדקה וחסד, והלה הפקיד בידיה המאמונת את האחריות של חלוקה מסוימת מידי שבעי בשבוע למאות רבות של משפחות, אשר עושים אותה זה שינם רבות באמונה ובדרך טובה וגימיה לכל אחד, גם לטרדנים שבציבור, ואף אללו השולחים ילדים קטנים המרבים טרחה בחלוקה, ובזכותה זוכים כי בנוסף לכל מעלותיהם המיוחדים של ילדיהם הרבים, גדלים המה במציאות יומיומית של חסד, ובעקבות פתיחת דלת ביתם עשירות פעמים ימים לחסדים ולגנות בחלקה יזיה נפרדת שיכנסו אליה דרך חלק מהחצר שהייתה מסונפת אליה, אותה ישכרו לאחרים שיתגוררו בה ויטפלו בחצר, ודמי ההשכרה יזכו להם למחייתם לאורך ימים ושנים. הצעת הילדים נראתה טובה והגונה בעיני ההורים, ובמיוחד שבעליהם הקודמים של הדירה ערך בה שיפוצים והכין בחלקה האחורי בסיס למטבח נוסף ולחדרי שירותים ואמבטיה, כך שיקל לחלק את הדירה בלא עלויות רבות.

בעקבות רצון ההורים לביצוע הדבר, עסקו הילדים לעשותו על הצד הטוב ביותר, כשאינם חוסכים טרחה לצרות את ההורים לכבדו והשתדלו ואף להתאמץ לעשות עבורם את הטוב ביותר. וכעבור תקופת זמן השלמתו את סידור חלוקת הדירה וכשת הרחיטו וכל צרכי ההורים, כך שהדירה עומדת עבורם מסודרת וראויה לביא, ויחד עם זאת גם הושלמה בניית הדירה הנוספת למשך תקופה ארוכה וממושכת.

ביקום האחרון של ההורים בארץ הקודש בה התגוררו בדירתם החדשה שהותאמה במיוחד עבורם, הסבה להם עונג רב, ובעקבות כך התגבר בלבם החשק והרצון למהר את מועד עלייתם לארץ הקודש, לזכות לישוב בה ולקיים מצוותיה כדת וכראוי, ולעת עתה סיכמו כי לקראת ימי הפסח הקרובים ובאים בעוד מספר חודשים יבואו שוב לארץ הקודש, ועד אז יבדקו ויחבנו את המספרותיות והדרכים כיצד לבצע את ההליכה לארץ הקודש על הצד היטב טוב ובמועד המתאים, ואם יזכו, אולי בנסיעה זו יגיעו כבר על מנת להשתקע בארץ הקודש.

בכל אחד מהם היה בגדול המספיק לזוג מיותו שולחו וכסאות, ובכל אחד יהיה גם שירותים ומקלחת ואיור, וכך יוכלו ליחד את החדרים הללו, אחד להורו ר' בנימין ואחד להורו רעייתו, ולזמן את ההורים שיוכלו להתארח אצלם בכל עת ושעה מתי שירצו או יחפצו, כשמצד אחד יוכלו להיות בדירתם לריות נחת מהם ומנכדיהם, ולסעוד על שולחנם ולהשתמש בכל הנוצר להם, ויחד עם זאת תהיה להם פרטיות בדירה האישיית שלהם.

חסד ה' עליהם הפיקו ר' בנימין ורעייתו את מחשבתם מהכה אל הפועל, וכאשר כעבור תקופת מה סיימו את בניית החדרים שנעשו באופן נאה במיוחד כראוי למצוה מהודרת זו של כיבוד אב ואם, אכן היה הדבר לתועלת מרובה, שבעקבות כך הוקל להורים להגיע לארץ הקודש להתארח אצלם, כשהורגיו כי אינם לטרחה והיא מפריעה להתנהלות הבית, כשיש להם מקום פרטי להיות בו בכל עת שנדמה להם כי כך נחו יותר, ומה גם שצנעם להיות במקום מנותק מזירת מגורי המשפחה, היה יותר נעים להורים, שכן הילדים מצידם יכלו להמשיך להשתובב בחבריה הבית, ואילו במקום השניה והמונחה נשמו הקטק כצורך לאנשים מבורגים.

משך כמה שנים טובות זכו ר' בנימין ורעייתו להדר במצוות כיבוד אב ואם בזכות בנייה זו של החדרים כחצר, ובעקבות פניות ההורים לבל ישאירו את החדרים יריקים כל עוד המה בגולה ואינם משתמשים בהם, ונתרו לרשותם שנים ומכירים והשכירו אותם מידי פעם לאורחים לתקופות קצרות, כאשר עיקר יגיעו נשמר שהוא לקיום מצוות כיבוד אב ואם, כשכלב עת, החדרים הללו היו משמורים החורים, שלא הסכימו להתחייב על מועד חזוק עתדי להשכרתם, אלא רק על זמנים קרובים בהם ידעו כבר כי אין בתוכנית הורחים להגיע אליהם, וכך הרגישו ההורים כי בכל מועד וזמן בו ירצו ויחפצו להגיע לארץ הקודש, החדרים יעמדו לרשותם המלאה.

לפני תקופת זמן, במהלך ביקור נוסף של חמיו וחמותו בארץ הקודש, הביעו קפרי ר' בנימין ורעייתו את רצונם והפצט לעבור מהגולה לארץ הקודש, כתוכנית עתידית ביום חמי המים, ולהתגורר במקומם, בסמוך אליהם ולמקום מגורי בנם שאף המה מתגוררים לא הרחק מהם. באותם הימים אינה ה' כי עומדה למכירה הדירה הגדולה ורחבת הימים הסמוכה לדירת ר' בנימין ורעייתו, ועל כן הציעה הרעייתו את הדירה להוריה, אולי יחפצו לצלל את ההזדמנות לרוכשה, שכן הינה בקומות קרקע וסמוכה ממש לדירתם, כך שמצד אחד יוכלו לראות בדירה רחבת ידיים בפרטיות מוחלטת, ויחד עם זאת יוכלו להצור על ידם בדיקות וקביעות בכל מה שרק ירצו. לאחר בירורים והתלבטויות שונות הגיעו ההורים להחלטה כי אכן מדובר בהזדמנות של ממש, ואולי בזכות זאת מהירו לעשות את צעד הגדול לזכות לעלות לארץ הקודש, על כך השיבו בחיוב להצעה ורכשו את הדירה הגדולה.

ר' בנימין ורעייתו, ואף ר' הירש שהו הנוסף שהתגורר בסמוך ומשפחתו, שמחו מאד על הבחירה הטובה בתוכנית ההורים לעלות לארץ הקודש ולבוא להתגורר בסמוך אליהם, ופעלו יחדיו לסדר את כל צרכי ההורים על הצד הטוב ביותר, כאשר תכננו יחדיו כיצד הדירה הראויה לסדר את הבית באופן שההורים ירגישו בו בדומה לביתם בגולה ויקל מעליהם מעט משינוי המקום שכלל אינו פשוט וקל בשום תקופה בחיים, ובוודאי שלא בתקופה מיוחדת זו זה זכו כבר להגיע לזקנה ושיבה.

הדירה שהיתה רחבת ידיים במיוחד עם מספר רב של חדרים, ואף כללה חצר גדולה, עלתה סכום גדול ועצום, שכליה כמעט את כל מעות ההורים ובתוספת משכנתא גדולה לאורך ימים ושנים, ועל כן חשבו כי למעשה אין להם צורך בדירה עניקת כזו, ומה גם שחצר גדולה מצריכה טיפול רב לאורך כל ימות השנה והוצאותיה גדולות, ופנו לילדים בשאלה כדת מה לעשות בחלק הדירה ובמחצית החצר. מה גם שיעורו את השאלה אודות המקור למעות בכדי פרנסתם בארץ הקודש שיוכלו לעמוד בהשלומי המשכנתא, יחד עם הוצאות המחיה שפעמים הינם גבוהים במיוחד אצל אנשים מבורגים.

במענה לשאלת ההורים העלו הילדים את הרעיון לחלק את הדירה ולגנות בחלקה יזיה נפרדת שיכנסו אליה דרך חלק מהחצר שהייתה מסונפת אליה, אותה ישכרו לאחרים שיתגוררו בה ויטפלו בחצר, ודמי ההשכרה יזכו להם למחייתם לאורך ימים ושנים. הצעת הילדים נראתה טובה והגונה בעיני ההורים, ובמיוחד שבעליהם הקודמים של הדירה ערך בה שיפוצים והכין בחלקה האחורי בסיס למטבח נוסף ולחדרי שירותים ואמבטיה, כך שיקל לחלק את הדירה בלא עלויות רבות.

בעקבות רצון ההורים לביצוע הדבר, עסקו הילדים לעשותו על הצד הטוב ביותר, כשאינם חוסכים טרחה לצרות את ההורים לכבדו והשתדלו ואף להתאמץ לעשות עבורם את הטוב ביותר. וכעבור תקופת זמן השלמתו את סידור חלוקת הדירה וכשת הרחיטו וכל צרכי ההורים, כך שהדירה עומדת עבורם מסודרת וראויה לביא, ויחד עם זאת גם הושלמה בניית הדירה הנוספת למשך תקופה ארוכה וממושכת.

ביקום האחרון של ההורים בארץ הקודש בה התגוררו בדירתם החדשה שהותאמה במיוחד עבורם, הסבה להם עונג רב, ובעקבות כך התגבר בלבם החשק והרצון למהר את מועד עלייתם לארץ הקודש, לזכות לישוב בה ולקיים מצוותיה כדת וכראוי, ולעת עתה סיכמו כי לקראת ימי הפסח הקרובים ובאים בעוד מספר חודשים יבואו שוב לארץ הקודש, ועד אז יבדקו ויחבנו את המספרותיות והדרכים כיצד לבצע את ההליכה לארץ הקודש על הצד היטב טוב ובמועד המתאים, ואם יזכו, אולי בנסיעה זו יגיעו כבר על מנת להשתקע בארץ הקודש.

במהלך החודשים הראשונים למגורי השוכרים בדירה החיצונית, טענו הללו כי ישנה בעיה קשה במערכת האינסטלציה, שמדי המשך בעמוד הבא

בניתנת השם בשעת הכנסתו בביתו של אברהם אבינו ע"ה, כוון אצוי כי שמו יהיה גם על שם בנימין בן יעקב, היחיד מבטי קה יזכה להוולד בארץ ישראל, ובצדקותו הרבה ומעשיו הטובים והנכונים, בה הילך כל ימיו, זכה להיות בין ארבעת יחידיו סגולה מברכה העולם סוף סוף, שעליהם אמרו חז"ל (שבת נ"ה ב') ובר"י ז"א א'), כי בכל מהלך חייהם עשו רק את הטוב בעיני ה' בלא להטוא אמונה, וסיבת מיתתם לא היתה אלא בעטיו של נחש, ועונו של אדם הראשון שאכל מעץ הדעת ונגורה מיתה עליו ועל דורו. ולא פלא ש'בנימין בן יעקב' נקרא בשם 'בנימין הצדיק' (ויימא י"ב א' מגילה כ"ו א', סוטה ל"ז א', וזבחים נ"ג ב' ועוד).

החינוך הטוב המיוחד שקיבל מהוריו, אשר סולל בפניו את הדרך ללכת בעקבותיהם ביראת ה' טהורה ובאהבת תורה ועמלה וקיום מצוותיה, היה כנגד הזרם העכור והאווירה המזוהמת באדמה עליה דלה בארץ טומאת הימים בגולה אמריקה, בה הסתך הוא לרדיפה גדלה הנאות העולם הזה החולפות עם תאוה עצומה לאיסוף אינסוף מעות עד בלי די, ואילו בבית ראו דוגמא מוחשית לרדיפה מתמדת ורצופה אחר תוספת בעסק התורה וקיום המצוות, ואחיה מיוחדת במצות החסד, לעזור ולסייע לאחרים במה שנרצפים לה, ובהנהגתם הנעלה הוא העשירו ועשיות מפלגות רואו בה את שחמתם ואושרם והיא היתה משוש חייהם, ולא פלא שביניהם אחרים המשיכו בדרך נפלאה זו למרות רוב המהמורות שסביבה והנסינות לכל אורכה.

בעוד נער רך בימים, ביקש בנימין הקטן לחנול חיי עולם הבא ועממה גם יחד חיים מאושרים בעולם הזה, והחל בהכנת הסולם הגדול והאיש של מהלך חייו, בו אדם מתרומם ויגולה עד שמי השמים, ויחד עם זאת ממשך להיות מוצב בארץ ההתמודד עם המציאות היומיומית לגבור על יצרו ולעשות רצון יוצרו. באותם ימים חישב דרכיו כיצד יזכה לעשות את הטוב בעיני ה', בבקשתו לעזור ולסייע לכל יהודי העולם, ואביו ראה את הניחוחות אורחות חיים, כי אמנם תפקידו של אדם הוא להועיל לכל יהודי העולם, אך יש לנתב את הכוחות לחמוות נכונים של הטבה, והאופן הטוב ביותר בו אדם יכול להועיל ולעזור ולסייע לאחרים, הוא בעסק ועמל התורה והתמדתה, שבכך מוזיקה הוא את כל העולם לדבות אלפי ישראל הדרים בו, שמפע לטובה ולפרנסה עבור הזקוקים להם, ואף שראיה שלימה לכל חולי שאולה וישועה גדולה לצריכים לה, וזאת מלבד העושה העצום שזוכה לאסוף ולגולל לעצמו, בשכרו העצום על עסקו בעמל התורה ויגיעתה, ונחל שכל טוב גם כנגד החסד שנגמל בזכותו לכל באי העולם.

יחד עם זאת, הוסיפו להנחיל לו ארוחות חיים, כל יהודי יכול להרבות בעשיית חסדים עם הבריות, גם בתוככי בית המדרש ובלא שום ביטול תורה, בהנחות פנים לכל אחד, באותה עת שנכנס או יוצא, כך גם בהזדמנויות שקם לחפש את ספרו, או כל זמן אחר, שיוכל להזיק פנים לחבר או ידיד, גם למי שאינו מכירו, ובכך זוכה לגמול חסדים בגופו בכל עת מצא בלא שיופרע מלימודו. מה גם למידותיו הדרכי עלייה, שכאשר מסביב את הסוגיא לחבר המתקשה בה, וזו מהחייבים הגדולים ביותר הקיימים בעולם, שכן מנחילו כן חיי העולם הבא לצד נצחם.

דברי האב והרב נכנסו עמוק לתוככי ליבו של בנימין, ובאותה עת קיבל על עצמו עול תורה ועמלה, והקבע את משכנו באחלו של הקב"ה, בבית המדרש בו עסק על תורה ועמל ויעב בה רבות, וכך הלך והתגדל בה, כשמשתדל רבות להאיר פנים לרעייו הלומדים

פעם ישנם 'הצפות' מבורות הניקוז, דבר המעיד על סתימה במקום כל שהוא. ר' בנימין ביקש מהשוכר שיביא אינסטלטור על חשבונם שיבדוק את הבעיה ויפתור אותה, והלה הביא בעל מלאכה שהכניס את כליו למערכת הצנינורה ועבד עמם שם ולדבריו סידר את הבעיה ועבור זאת נטל מעות ביד נדיבה, אלא שכעבור ימים ספורים התברר כי כמעט ולא הועיל דבר והבעיה עדיין קיימת במקומה.

הבעיה והחריפה למרות הנסיבות הרבים לפותרה והמעות ששולמו שוב ושוב, הביאה את ר' בנימין וניסו להחליטה כי יש להביא בעל מלאכה מומחה שיבדוק את הבעיה בשורשה, ועל כן הזמין את יניב, אשר במקצועו הינו מהנדס המשמש שנים רבות גם כקבלן, ושמו הטוב הולך לפניו בניסיון רב בפתרון בעיות קשות, והלה הביא עמו איש מקצוע בתחום שחיל צנרת, שפתח את מכסה הצנינורה הסתום בדירה השכורה, שישל בתוככי צנינור השופכין את המצמצמה המיועדת לבדיקת בעיות בצנרת, הוליד אותה בקרבה, ולאחר כמה בדיקות וצילומים הגיעו למסקנה כי הבעיה נמצאת בצנינור המרכזי של דירת הוריהם העיבור במטבח, ומחמת הסתימה הכמעט מוחלטת שיש בו, אינו בר פתיחה ושחרור, אלא יש צורך לחפור במטבח ולהגיע לצנינור ולהחליפו, דבר שעלותו גבוהה במיוחד.

דירה שלא אחרת לא היתה להם, וסיכמו עם הקבלן שייגיע לבצע את הפחירה והתיקון הנצרכים, בעלות הגבוהה, כאשר סוכם י המחר יקבע לפי השטח שיצטרך לשבור בפועל ועד למציאת הנקודה המדויקת של הסתימה והחלפת הצנינור, דבר שלא תמיד אפשר לדעת מראש, ופעמים שעבודה שבתוך שעות כמה שעות בודדות, לסופו של דבר ארכה כמה ימי עבודה של פועלים רבים, ולכן קשה לקבוע מחיר של המציאות.

בתחילה קבעו מועד לביצוע הפחירה והתיקון, אך בסופו של דבר מחמת עיכוב של הקבלן נדחה למועד חדש, ומסיבות שונות נדחה הדבר שוב ושוב, רוב פעמים באשמת השוכר בדירה המצויה, אשר ההכרח היה לתאם עמו את התיקון, וכך מחמת שחילתה השבירה מעל הצנינורה הנדרש החלפתה עלול להיות גם בתוככי דירתו, וגם כדי שיוכלו לבדוק בשעת מעשה בדירתו כי אכן הבעיה באה על מקומה בשלום.

דירת הוריהם שעמדה ריקה, בהסכמתם ואף בשמחתם שימשה את ר' בנימין ומשפחתו לכל מיני דברים, החל מאירוח הזוגות השואים שהגיעו לביטחון, ואף למקום שקט ורגוע ללמוד עם הילדים או להנחת שיעורים וכן לפעילויות שונות, ואף נגמלו חסדים עם אחרים שאפשרו לערוך בה 'מגישות' למטרות שידוכין, באופן שהוא לא חשב איסור ייחוד, שכן אבי הנערה יכל לשבת בחדר פנימי אחר ולשקוט שם על תלמוד משך אותו זמן, ומרחיבים העצומים של הבית הוסיפו לאיירה הטובה.

באחד הימים נדע לר' בנימין על צערו של ר' יוסה, אחד מתושבי שכונתה ויקירי הקהילה, המתגורר בה שנים רבות בשכירות, אשר מסיבות שונות אינה 'ר' שהוצרך לצאת מהדירה ובהיותו שר כשאינו לו אפשרות להמשיך להתגורר בה, ועדיין לא מצא דירה אחרת חלופית, וכעת אין לו מקום להתגורר בו, והלה אינו יודע לשיט עצות בנפש כדת מה יעשה, להיכן ילך עם משפחתו והיכן ישכבו לישון, עד שימצא דירה עבורם.

עם היוודע הדבר פנה ר' בנימין לגיסו ר' הירש וסיפר לו את הדבר, ושאלו כדת מה יעשו, האם ניתן לשלם לראשון מההורים רשות באפשר לר' יוסה להתגורר בדירת משך זמן עד שימצא דירה. כשהשיבו ר' הירש בחיוב, ואף פנה להורים וביקש את רשותם ונתנו מהם כי בשמחה רבה יעשו כן, אלא שברוך קודם אודות אותו אדם אין הגון וישר הוא, וא שחילתה עתיד להתחיל בדירה בלבתי לצאת ממנה, כי אם מדובר שאדם שאינו ישר, לא יעזרו חושיהם והסכמות, ובסופו של דבר עלול להגרם להם נזק גדול ורב. כשהשיבו כי מכירים את האיש ויש, ויש רהגון הוא, הסכימו ההורים לדבר בהתנייה כי יערכו עמו חוזה כתוב וברור למען לא יתעוררו ספקות ובעיות עתידיות.

ר' בנימין הציע לר' יוסה את הדירה שכמזכיר את חסרונותיה ויחד עם זאת גם הרויח כי בזמן כל שהוא עתידים לבצע שבירה במטבח בכדי להחליף את הצנינור הסתום. ר' יוסה שמח מאד על ההצעה הגדולה שנזמנה לו, וקיבל את הצעת ר' בנימין יחד עם הנחלת הברורות הנזכרות, ואף בהסכמה ברורה כי גם אם במהלך החודשים הקרובים לא ימצא דירה חלופית, יוכל להיות בדירה למלא המאורח עד ראש חודש ניסן בע"ט, כשלאחריה הוריהם מגיעים לארץ ומבקשים להתגורר בדירתם זו.

באותה שעה הרביעון לר' בנימין ור' הירש כי הם והוריהם גמלו חסד רב עם ר' יוסה בנתינת הדירה, והגם שסוכם על דמי שכירות מסויימים ומפומפחים, מבחינתם אין הצד שוה בנוק, שכן מלבד עצם העיסוק סביב הדירה, המציאות מוכיחה כי כל הנכנסת אדם לתוככי דירה שאינה עומדת לעצירות, עלולה לגרום לבעיות

שונות ובלתי צפויות, ובמיוחד שבמהלך התקופה הקרובה יש לבצע בדירה תיקונים שכעת צריכים לתאם אותם עם גם הדייר הנוכחי בדירת ההורים.

בסופו של דבר נקבע מועד לביצוע התיקון בצנרת לזאת הנוכה, יום שני בשבוע זה, בו גם הקבלן ופועליו פנויים למלאכה, ואף הדייר בדירה החיצונית יהיה בביתו, וזאת מלבד הדייר הזמני בדירה עצמה, ובינים קודם לכן פנה ר' בנימין לר' יוסה להסביר לו את התכנונים של הקבלן היכן להרוס וכיצד לבצע את התיקון. במהלך הדברים התוודע ר' יוסה כי לדברי הקבלן הבעיה נמצאת בצנינור העובר תחת המטבח, ועבור זאת יש צורך לפרק את המטבח רובו או כולו, ולפתוח את כל הקרמיקה שתחתיו כדי שתהיה גישה לצנינור לתקנו.

משום מה הבין ר' יוסה עד לאותה עת, כי מדובר באיזה שהיא פחירה קטנה וקלה שתארוך כמה שעות, אך כעת כשנדע לו הדבר, הבין כי מדובר בחפירה גדולה ורחבה אשר כפי הנראה פעולתה עם תיקונה עלולה להמשך לכמה ימים, וכל הפסולת הרבה שתהיה יצטרך לפנות מהבית תוך כדי הערתו על פני אורכו, משמשמשתה היא כי כל הבית יהיה אתר בנייה וכל הספרים יחלפו אבק בנייה ופסולת, ומה גם נאמר לו כי כפי הראוי לא יבנו מחדש את המטבח, אלא מחמת שבידתו יצטרך להזמין מטבח חדש אותו יעדיפו כי האם בהגיעה ארצה תבחר אותו בעצמה כפי הצעה ורצונה, כך שכפי הנראה לא יוכל להמשיך להתגורר בדירה זו אלא משך כמה ימים ותחנאם קשים.

את תחושותיו הללו שיתף ר' יוסה עם ר' אליהו ידידו השוקד על תלמודו שעות רבות ביום ובשעות אחר הצהריים משמש כאינסטלטור מומחה, כשגששו בשעת ערב מאוחרת ברחוב סמוך לביתו, והשיח בפניו את ליבו ללא כל מטרות ותכלית. הלה שזה שנים תחום עיסוקו היה באיתור ותיקון בעיות אינסטלציה, התעניין בבעיה ואף היה להכנס לדירה לבדוק מקרוב את המסקנות אודות מיקום השבירה המתוכנן, שכנסנו לבית וראה את המיקומים, טען כי מסקנת הקבלן מוטעית, שכן התבסס על נתונים שהביא אשר לא פיהם מקובל לבנות, ואף הביא 'מומחה לצילום' ולא 'אינסטלטור', שההבדל ביניהם עצום ורב. אך הוא מכיר את צורת הבנייה הנוכחית של מערכת הצנרת, ולכן לדבריו לא תתכן מסקנתו זו.

בבוקרו של יום שני וכפי שנקבע מראש, הגיע הקבלן עם עובדיו לביצוע העבודות. וכדברי המשנה על השוכר פועלים ואינו עומד עליהם, הוצרך גם ר' בנימין להגיע למקום בו יוחלט על התחלת מיקום השבירה, וכיון שהיה זה שנינו מסדריו בכל יום, ניצל את הזמן ללמוד את הסדרה דרכו בכל שבוע כירא ה', להשלים הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ואחד פירוש רש"י, ועד להגיעת הקבלן עם פועליו, והפיק לסיים את הפרשה כולה שנים מקרא ואחד תרגום יחד עם פירוש רש"י.

באותה עת שעמדו להתחיל בעבודתם, שמו ר' יוסה לר' בנימין את דברי חברו האינסטלטור וטענתו, והציעו להקבלן את הדברים, לזלל וביטל אותם מכל וכל, שכן הינו מהנדס זה כשלושים שנה ואף עובד קבלן בעיר קרוב לעיריים שנה, ויודע את מלאכתו נאמנה ולמרות זאת לא הסתפק בכך אלא הביא איש מקצועי צילום מערכות צנינורות, וכיצד הלה אשר אינו אלא אינסטלטור פשוט יוכל לומר את דברו וזאת מבלי שעשה בדיקה מקצועית כמותו. ר' בנימין אשר הכיר את ר' אליהו האינסטלטור, ידע כי הקבלן לא צדק בדבריו כי הינו אינסטלטור פשוט, אלא הוא אדם מומחה ביותר ויש לו צידד מקצועי מתאים, אך עם כל זאת התיישב יותר על ליבו עצם הטענה כי הקבלן כבר דבק את הצנרת עם מומחה צילום, הגם שאינו מומחה לפתיחת סתימות, ובעודו מחשב בדבר נזכר בלימוד הפרשה עם פירוש רש"י, והעלה בדעתו כי כאשר מדובר בעבור הוריהם עליהם פסק הרמב"ם כי יש לכבדם כמלך, ראוי לקחת את העבל מלאכה המקצועי ביותר, ועל כן פנה אל הקבלן ושאלו אם מסכים שיביא את האינסטלטור המדובר להזהר, שבנוכחותו יבדוק שוב את הבעיה, והוא ישלם לו שכר בטלה על הזמן שהוא ופועליו ממתינים לעבודה.

בחגה ה' ושלא כדרך הטבע, הסכים הקבלן לדבר, ור' אליהו הוצע למקום והגיע יחד עם שותפו, שהביאו את הצנינור המתאים, וכמומחה לדבר, כלל לא הלך לבדוק את המערכת באיזור מיקומה במטבח של הדירה השכורה, ואף ניגשו שירות לבזר הביוב הענק הנמצא בחצר סמוך לסלון, מרחק כעשרים מטר מהמטבח. למרות מחאת הקבלן כי טועים המה בכל מהלך מחשבתם, כי זה כלל איננו צילום לעשות צנינור כה ארוך בלא כל 'נקודות ביקורת', ומה גם שהוא נוגד את ההיגיון להעביר שופכין דרך כך ארוכה המצריך שיפוע רב, כאשר ישנו בור קרוב הרבה יותר, בכל זאת הסתמך ר' אליהו על נסיונו הרב בדירות דומות, והשתוף נכנס לתוככי הבור ומשם הכניס את המצמצמה פנימה, וכעבור דקות ארוכות של בדיקה, הגיעה המצמצמה למבוי סתום, בר אוו כי באמצע

הדרך תקוע בצנינור 'פסק' גדול של מכסה צנינורות, הסותם כמעט לחלוטין את המעבר בצנינור, אשר כפי הנראה במהלך השיפועים שנעשו בבית, אחד מהפועלים השימעליים הכניסו במטרות חבלה וזקו, והלה נסע בתוככי הצנינורות ואט אט התקדם עד שתקע סופית במיקום זה.

אופן בניית הדירה בצורה מאורכת, של סלון שאורכו כשנים עשר מטרים ועוד מסדרון כל כשמונה מטרים עד למטבח, הביא למסקנה ברורה כי מקום התקיעה כולל אינו טוב במטבח, אלא מקום כל שהוא מסדרון, ולכן עם הוא המעלה שיש לשבור ולפתוח כדי להחליף את הצנינור התקוע והסתום, ואפשר לחשב זאת לפי הנתונים של מיקום המצמצמה, אך קודם לכן ניסו ר' אליהו ושותפו לנסות לחלץ את הפסק ממיקומו על ידי הציוו המקצועי שהביאו עמם.

עודם עובדים בנסיבות חוזרים וכושלים להזות וחילוץ הפסק ומחוסר בריחה מנסים למצוא את הפסק העליון כדי לשבור ולפתוח את הרצפה להחלפת הצנינור, דופק על דלת הבית שכנס הרב משה, צדיק ועובד ה' המרביץ תורה לעדרים, המתגורר בשכונת עממה בבנין, הפונה אליהם בדבר פלא, ושואל אם הם אלו העוקמים בצנינור העובר במחסן, שאם כן, כדאי להם ליהרר שכן לפני כמה שנים עברה בצנינור זה פעולה בלתי חזירה שגרמה לניתוק 'נקודת הביקורת' ולהצפה של המחסן וקלקול כל דפנות הסוכות והסכך ועוד חפצים רבים שאוסכו בו.

מה? יש נקודת ביקורת בצנינור?? והוא במחסן?? ואלו אליהו ויניב הקבלן שניהם כאחה. וכאשר השיבו ר' משה בחיוב, מיהרו השנים עם כל הפמליה לרדת למחסן וגילו כי אמת נכון הדבר, ור' אליהו ושותפו פתחו את המכסה וגילו דבר פלא כי הפסק התקוע היה סנטימטרים ספורים מנקודת הביקורת, כך שיכלו להכניס את היד לתוככי הצנינור ובעבודה רבה ומאומצת שברו את הפסק התקוע והוציאוהו חתיכות חתיכות, וכך שחררו את הסתימה בלא כל שביחה וחציבה והחלפת צנינורות.

עם סיום עבודתו של ר' אליהו ושותפו, שילם להם ר' בנימין את שכרם משלם, וכאשר ביקש לשלם דמי בטלה לקבלן, מיהן לקחתם כאשר הוברר כי טעה לחלוטין במהלך מחשבתו ומסקנתו, ור' אליהו ושותפו היו שליחים נאמנים החילו מגרימת נזק רב ללא כל תלתי. כי אילו היה פועל כפי שחשב, היה שובר את כל המטבח ועוקר את הצנינורות ומחליפם בעלות גבוהה של עשרות אלפי שקלים ועם כל זאת לא היה פותר את הבעיה.

כשבבנהי היום, נשאר רבי משה כיצד ידע להגיע אליהם כמלאך מושיע, השיבם, כי בדרך כלל ביום יום נמצא בשעה זו בשיבה, וכמדומה לו שזה שנים רבות שכלל לא דרך במחסן, אלא שהיום מחמת היותו 'זאת הנוכה', בני השיבה שבו לביתם, ולכן ישב בביתו ועסק בתורה. במהלך הלימוד הוצרך לספר מסויים שיש לו בביתו, ולמרות רוב החיפוש לא מצא, והעלה בני המטבח שיש לו אולי הודר בטעות למחסן בתוככי ארגז שהניחו שם במוצאי סוכות, ולכן יד למחסן ודבר בארגז והתברר כי הספר אינו שם, ובסופו של דבר מצא את הספר במקומו כשהיה מסתיר על ידי ספר אחר. אך תוך כדי חיפושו בארגז שבמחסן שמע את הקולות הבוקעים מהצנינור המעידים על פעילות בו, ולכן בא אליהם להזהיר למנוע נזק, ובסופו של דבר שמח להיות שליח טוב החילו מהפסד רב.

בסיום העבודה פנה ר' בנימין לר' יוסה ואמר לו, מה מלודתי ידעתי כי כל מה שאדם עושה לעצמו הוא עושה, אך הפעם הזאת היה לנו לא רק את נתינת הדירה עבורך, ובאותה עת לא התברר לנו עד כמה אתה גומל עלמנו בכך חסד גדול ועצום, וכעת התברר לנו עוד יותר כיצד היית השליח הנאמן לחסוך לנו סדרות והפרעות רבות ואף סכום גדול ועצום של עשרות אלפי שקלים, בבחינת 'מגלגלין זכות על ידי זכאי'.

בערב של יום, כשחזר ר' הירש מסדרי לימודו והתוודע למה שהיה פנה לר' בנימין יסור ושאלו, כיצד עלה לביבז לעשות כדבר הזה ולעכב את הקבלן עד לבדיקתו של האינסטלטור, הגם שהקבלן עצמו מומחה בתחומו ואף הביא בודק שצילם את הצנינורות. השיבו ר' בנימין, 'ר' הירש יוקיר, זכיתי להכירך זה כשלושים שנים מאז חסדי ה' עמי בנישואי כשנכנסתי למשפחה, הזאת כאשר חלק גדול מזה הוא בזכותך שבדקתי באחים וידעתי כי מקחי מקח טוב, וידעתי בך במהלך השנים הרבות הללו כי הינך ירא שמים מרבים בכל מעשיך, ובכללם אף בקיום ההלכה המפורשת שבידולן ערוך (אור"ח סי' רפ"ה ס"א וס"ב), שחייב אדם להשלים הפרשה עם הצנינור שנים מקרא ואחד תרגום או פירוש רש"י, וירא שמים יוצא ידי שמיים, שלומד הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ואחד פירוש רש"י. מובטחתי בכך שכאשר תקיים הלכה זו כדת וכמנהגך הטוב גם בשבוע זה, תגיע למקור ממנו עלה בליבי לעשות כן.

מנין בפרשתנו עפרש"י

ימצא ר' הירש את מקורו הטהור של גיסו ר' בנימין?

תשובה ל"סיפור ושאלה בעידו" מגולין פרשת ויגש - הנוכה

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתנו עפרש"י ימצא הנכד את המקור לדברי מן שליט"א, שכאשר שמע את מאורעותיו של ר' צבי, שכאשר ניסה לתפס מנוחת הנפש בחי"ל, בסופו של דבר נחל אכזבה רבה ולא נהנה שם מאומה, שכן חלה והיה בבידוד כל ימי מסעו וסבל יסורים, אמר עליו מן שליט"א כי בעת ידוע עליו שהוא צדיק.

הנכד ימצא את מקור הדברים, וזאת מרש"י לב"ו ר' עה"פ, 'אלה תלדות יעקב יוסף פי' שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאנו והוא יצא בני בלקה וזאת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבקות רעה אל אביתם', ובירא רש"י, 'אלה תלדות יעקב. אלה שוביבהם ונולגותיהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה, יוסף פי' שבע עשרה וי', על ידי זה נתגללו וירדו למצרים... ועוד נדרש בו, (שם א') ויָשָׁב. ביקש יעקב לישוב בשלוה, קפץ עליו רוזנו של יוסף. צדיקים מבקשים לישוב בשלוה, קפץ עליו רוזנו של יוסף. שיש הנהגה מיוחדת עם צדיקים, שאם מבקשים מהם לשבת בשלוה, ועל אחת כמה וכמה לצאת לנופש, ואין צריך לומר במקום שאינו ראוי ושלא כדת, מיד ה' מקפיד עליהם רוזן מסויים כדי שלא יהנו מאומה, וכל יאבדו את זכויותיהם הרבות.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם, כתובת וטלפון, עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפסק' 9741115 (08) [מחר"ל: בקידומת 8 - 972 + (24 שעות)] [או למייל ichudbchidud@gmail.com]

הפרסים לבעו זה: 'ומתוך האור - שבת קודש', ב"כ. עוד שלשה זוכים נוספים, כל אחד בספר 'חפ"מא דיהודאי', ברקים היוצאים מפי חכם היהודים, גדול הדור' רבי אהרן לייב שטינמן זצוק"ל' הפרס לשבוע זה על 'סיפור ושאלה בעידו', שני זוכים, כל אחד בספר 'מדרש משנת רבי אליעזר' להערת, הארות ותגובות וכל עניני העלון, ותרומות הנכחות, יש לפנות למערכת בפקס ובמייל ה'ל

שמות הזוכים לפרשת בראשית:
רבי ש.מ. בני ברק - ומתוך האור שבת קודש, ב"כ
ש.ח. מודיעין עילית - אוצרותיהם אמלא בראשית
יוסף מ. ירושלים - אוצרותיהם אמלא בראשית
ל.ח. בני ברק - אוצרותיהם אמלא בראשית
אולמן מ. קרית ספר - מטה משה הקדמון
נחשמן ש.ה. ביתר עילית - מטה משה הקדמון
הודעה נשלחה/תשלם לזוכים (במכתב החודש הקרוב)